

За корицата е използвано изображението на уроборос от папируса на алхимичката, наричана „Клеопатра“ (Александрия, III век), с мотото „В едно е всичко“.

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на автора и на издателство „Изток-Запад“.

© Огняна Иванова, автор, 2017

© Издателство „Изток-Запад“, 2017

ISBN 978-619-01-0071-3

ОГНЯНА ИВАНОВА

Митало Бешело

БИБЛИОТЕКА

ГОЛЕМИТЕ МАЛКИ КНИГИ
ПОД ОБЩАТА РЕДАКЦИЯ НА ОГНЯНА ИВАНОВА

- №1 РАЗКАЗИ ЗА КОЛЕДА
- №2 БЪДНИ ВЕЧЕР
- №3 РАЗКАЗИ ЗА РОЖДЕСТВО
- №4 ХОКУСАЙ. 27 ЩЕДЬОВЪРА
- №5 БЪЛГАРСКА ЛЮБОВНА ЛИРИКА. 40 СТИХОТВОРЕНИЯ
- №6 ВЕЛИКДЕНСКИ РАЗКАЗИ
- №7 ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ!
- №8 ДЕТСКО ЦАРСТВО
- №9 ПРИЗРАЦИ ЗА ЖЕЛОУИН
- №10 ПИТЪР ПАН
- №11 КОЛЕДНИ ИСТОРИИ
- №12 ПРИКАЗКИ И ЛЕГЕНДИ, ОБНОВЕНИ ОТ ФРЕНСКИ ПИСАТЕЛИ
- №13 ЦЕЛУВКАТА
- №14 ШЕКСПИР. СОНЕТИ
- №15 ИСТОРИИ ЗА ВЕЛИКДЕН
- №16 ПРАЗНИЧНИ ИСКРИЦИ
- №17 ПРИТЧИ ЗА ВЪТРЕШЕН МИР И РАДОСТ

Съдържание

„Бели пеперуди, къде отлетяхте?“	7
Сънища	75
Дребни истории.....	83
Без заглавия.....	91

*Когато бяхме деца, наричахме „минало бешело“
всичко, което си е отишло безвъзвратно.*

*„Бели пеперуди, къде
отлетяхте?“*

Два града са важни за мене: Враца и Бургас. София така или иначе ми остана безразлична, освен улицата, на която живеехме – „Раковски“.

 От баща си имам любовта към музиката, от майка си – любовта към думите. Баща ми беше самоук цигулар, свиреше в захлас. И много обичаше опера. При възможност винаги купуваше плочи с опери и аз непрекъснато ги слушах; помня наизуст много арии.

 Майка ми беше със старогръцки, латински, беше учила и италиански, четеше на немски и руски. Често ми рецитираше стиховете на българските символисти, от нея ги знаа. Всъщност тя си пазеше и китарата от ученическите години, но вече не свиреше, а плачеше за всеки па-

циент, който си отиде. Един път в Созопол я чух да пее – невероятен глас. Но не повтори. Само поезията остана с нея – цял живот писа прекрасни стихове.

 Най-много ми даде моята баба, родена в Севлиево и завършила Варненската гимназия (Донка, но съученичките са ѝ казвали Дона); учителка в Аканджиларе, Севлиевско, грижила се за болните в близките села по време на испанската инфлуенца (1918–1920). Тя ми беше мерилото за света. Отворих да чета Библията чак когато почина и открих, че много неща, които ми е казвала и разказвала, са цитати или истории от Стария завет. Не беше религиозна.

 Според сегашната църква имам имен ден поне три пъти в годината (а нямах). Преди много време престаряла монахиня (сестра Юстина, със сестра, на име Огняна, някъде във Варненско) от Кремиковския манастир (Вазов бил ходил там на кон) каза да празнувам на Света Неделя, заедно с Недите и Недялковците – на 7 юли. И научих от нея легенда. Нарекли светицата Огнена Неделя, защото Господ извикал светците да му косят лива-

дите, да му събират сеното и всички му се явили, само Неделя не отишла, че имала работа – била запалила огън, чистела и миела. Апропо, на същата монахиня през шейсетте години на „обмен“ в Източна Германия подарили луксозни сапуни, но тя ги изхвърлила през прозореца на влака. Каза: „Като се сетих, не можах да ги задържа.“

Селото на баща си не познавам, тези баба и дядо си отидоха най-рано. Само веднъж видях баща си да плаче – когато по телефона му съобщиха, че е починала майка му – извика: „Мале!“ и заплака. Според баща ми селото им било основано от отдавнашни унгарски преселници, но там, на границата със Сърбия, а и близо до Румъния, кой знае какво точно е ставало и какво се е смесило. Баба била от най-заможния род, дядо – беден, но грамотен. През световната криза 1929 година изгубил всичко, получено като зестра и вложено в мелница и вършачка. Тогава седнал в кръчмата, пиел, пеел и плачел, а цигуларите му свирели. Оттам нататък жена му и петте деца (баща ми е бил на единайсет) ходели да работят по чужди ниви, а дядо съчинявал и пишел прошенията на селяните до властите, за което вземал по някой лев.

Според майка баща ми беше циганин, макар и синеок (като баба ми), защото къщата на дядо се намирала насред циганската махала. Но родителите ми се бяха развели и това беше по-скоро „поетика лиценция“ на драматичната ми майка.

 Баща ми е завършил финанси в Свищов. Любимата му песен беше по Вазов – „Ниво, моя ниво“, а често пееше и две песни по Лермонтов – „Сижу за решеткой в темнице сырой“ и „В глубокой теснине Дарьяла“, страшната балада за царица Тамара. На погребението му негов състудент разказа как на път за лекции срещнали непознат възрастен мъж, молец за помощ: нямал пукната пара, а трябвало да си замине за село. Баща ми също нямал пари, но имал часовник; свалил го от ръката си и му го дал. Същата схема върши работа и в наше време.

 Семейството на прадядо ми по майчина линия се преселило в Берковица от село Бърза панка (сега град), в Сърбия, на Дунава, а майка му е била от Пирот. Баща му се е казвал Тодор, шивач на шаечни дрехи – долами, оттам и фамилията „Доламов“, а майка му и сестра му се казвали Суса-

на (викали ѝ Суса или Суска; сусана е „лилия“ на иврит) и Сара (за двете в семейството почти не се говореше, времето и асимилацията са си казали думата). Много отдавна сънувах пустиня, заобиколена от невисоки планини в сиво-лилав цвят – после ми казаха, че така изглежда Негев; друг път сънувах много храмове, златни куполи, бели стени, а от небето слезе конник на бял кон – това пък е Йерусалим.

 Прадядо ми е поборник, ранен е в боевете на Шипка, лекувал се е в Кишенев; има гравирана сребърна чаша, подарена от руския император, а името му е записано в Георгиевската зала на Кремъл. Става градоначалник на Севлиево и от баба знам, че всеки ден следобед си е пиел кафето с турските си приятели в тяхната махала, за да обсъждат въпроси на града. При проливни дъждове стоял нощем да мери с колко се покачва равнището на река Росица.

 Харесва прабаба ми, но баща ѝ, юрганджия, не му я дава – с възражението, че много пие. Тогава един ден той истински се напил и легнал пред портите на бъдещата си жена. Не се оставя

градоначалник на улицата, прибрали го. Като изтрезнял, той казал на бащата: „Сега видя ли какво е пияница?“ Тогава им позволили да се оженят. Имали девет деца, после той изпаднал в немилост, прабаба ми играела хоро на двора, за да залисва децата. И двамата умират рано.

✂ Баба ми като дете никак не обичала училището и когато трябвало да си пише домашните, лягала на двора и ритала с крака, та понякога ѝ ги пишела голямата сестра, вече учителка. А после и тя става учителка и беше от най-начетените и мъдри хора, които познавам.

✂ Дядо ми по майчина линия е от преселническо село от Македония, от род, на който са казвали Турците – според легендата заради кръвна връзка по женска линия, но не знам подробности. Завършил е право в Софийския университет. В едно писмо пишеше до баба, че се видял в София с брат ѝ (един от шестимата ѝ братя) и се „отрязали като казаци“. И той си отиде рано, разочарован, тежко болен в сурова зима, в която не им стигнали дървата и въглищата, и накрая горили дори мебели. Властта не им помогнала.

Баба ми каза кои са били любимите му песни: „Стъпил Добри на бял мермер камък“ и „Бачовите [батъовите] порти високи“ във вариант, който не намерих публикуван. Но най-обичал песента за Цвета:

*Разтури ми, момне ле Цвето, магиите,
магиите, момне ле Цвето, омаите,
че по тебе, момне ле Цвето, луд полудех,
луд полудех, момне ле Цвето, щур пощурех.
Вода газя, момне ле Цвето, жаден ходя,
хлеб си нося, момне ле Цвето, гладен ходя,
копя вода, момне ле Цвето, пеши ходя.*

*Разтури ми, момне ле Цвето, магиите,
магиите, момне ле Цвето, омаите,
и пусти ме, момне ле Цвето, да си ида,
да си ида, момне ле Цвето, на вилает:
майка имам, момне ле Цвето, невидвана,
а баща ми, момне ле Цвето, стар постарел.
Оставил съм, момне ле Цвето, първо либе,
първо либе, момне ле Цвето, погодено,
погодено, момне ле Цвето, неженено.*